

ACADEMIC SPECTRUM

2026-yil 1-son

Ilmiy-metodik jurnal
Научно методический журнал
Scientific and Methodical Journal

ISSN

3093-9089

Вухоро - 2026

ACADEMIC SPECTRUM

**Ilmiy-metodik jurnal
Научно методический журнал
Scientific and Methodical Journal**

№ 1-Son 2026-yil

**Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Buxoro viloyat Axborot va Ommaviy
komunikatsiyalar boshqarmasi tomonidan 2025-yil 26-dekabrda
№1273056 sonli guvohnoma bilan ro‘yxatga olingan**

BOSH MUHARRIR:

Axmadov Nazirjon Rahmat o‘g‘li

Psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

TAHRIRIYAT KENGASHI A‘ZOLARI

Кулешов Валерий Владимирович - pedagogika fanlari doktori, professor
Rossiya Fanlar akademiyasining akademigi (Ukraina).

Andriyenko Yelena Vasilyevna - pedagogika fanlari doktori, professor
(Novosibirsk davlat pedagogika universiteti Fizika, matematika, axborot va
texnologiya ta‘limi instituti, Novosibirsk, Rossiya).

Romm Tatyana Aleksandrovna - pedagogika fanlari doktori, professor
(Novosibirsk davlat pedagogika universiteti Tarix, gumanitar va ijtimoiy ta‘lim
instituti, Novosibirsk, Rossiya).

Olimov Shirinboy Sharofovich — pedagogika fanlari doktori, professor
(Buxoro davlat universiteti “Pedagogika” kafedrasini mudiri).

Zaripov Lochin Rustamovich - pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
(O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta‘lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy
ta‘limni rivojlantirish ilmiy-tadqiqot markazi, O‘quv-uslubiy faoliyatni
takomillashtirish boshqarma boshlig‘i).

Safarov Dilmurod Xalimovich - psixologiya fanlari doktori (DSc), professor
(Navoiy viloyati pedagogik mahorat markazi Akademik faoliyat bo‘yicha direktor
o‘rinbosari)

Nazarov Akmal Mardonovich - psixologiya fanlari doktori (DSc), professor
(Buxoro davlat universiteti Yoshlar masalalari va ma`naviy-ma`rifiy ishlar bo‘yicha
birinchi prorektor).

Rustamov Shavkat Shuhrat o‘g‘li - psixologiya fanlari doktori (DSc), dotsent
(Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasini mudiri).

Ganjiyev Feruz Furqatovich - psixologiya fanlari doktori (DSc), dotsent
(Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasini professori).

Ismatova Dilafruz Tuymuratovna - psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa
doktori (PhD), (Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasini dotsenti).

Muxlisov Sodiqjon Saidjonovich - pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori
(PhD), (Buxoro davlat universiteti “Axborot tizimlari va raqamli texnologiyalar
kafedrasini dotsenti).

Tilavov Muxtor Hasan o‘g‘li - psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori
(PhD), (Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasini dotsenti).

Mas‘ul kotib:

Dehqonboyev Shohjahon Oybek o‘g‘li – Buxoro davlat universiteti
Psixologiya kafedrasini o‘qituvchisi

EDITOR-IN-CHIEF:

Akhmadov Nazirjon Rahmat o‘g‘li — Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor.

MEMBERS OF THE EDITORIAL BOARD:

Valeriy Vladimirovich Kuleshov — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Academician of the Russian Academy of Sciences (Ukraine).

Elena Vasilyevna Andrienko — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Novosibirsk State Pedagogical University, Institute of Physics, Mathematics, Information and Technological Education, Novosibirsk, Russia).

Tatyana Aleksandrovna Romm — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Novosibirsk State Pedagogical University, Institute of History, Humanities and Social Education, Novosibirsk, Russia).

Shirinboy Sharofovich Olimov — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Bukhara State University, Head of the “Pedagogy” Department).

Lochin Rustamovich Zaripov — Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor (Research Center for the Development of Higher Education under the Ministry of Higher Education, Science and Innovations of the Republic of Uzbekistan, Head of the Department for Improvement of Educational and Methodological Activities).

Dilmurod Xalimovich Safarov — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Professor (Navoi Regional Center for Pedagogical Excellence, Deputy Director for Academic Affairs).

Akmal Mardonovich Nazarov — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Professor (Bukhara State University, First Vice-Rector for Youth Affairs and Spiritual-Educational Work).

Shavkat Shuhrat o‘g‘li Rustamov — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Associate Professor (Bukhara State University, Head of the “Psychology” Department).

Feruz Furqatovich Ganjiyev — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Associate Professor (Bukhara State University, Professor of the “Psychology” Department).

Dilafuz Tuymuratovna Ismatova — Doctor of Philosophy (PhD) in Psychological Sciences, Associate Professor (Bukhara State University, “Psychology” Department).

Sodiqjon Saidjonovich Mukhlisov — Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences, Associate Professor (Bukhara State University, “Information Systems and Digital Technologies” Department).

Muxtor Hasan o‘g‘li Tilavov — Doctor of Philosophy (PhD) in Psychological Sciences, Associate Professor (Bukhara State University, “Psychology” Department).

EXECUTIVE SECRETARY:

Dehqonboyev Shohjahon Oybek o‘g‘li — Lecturer, Department of Psychology, Bukhara State University.

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

Ахмадов Назирджон Рахмат угли — доктор философии по психологии (PhD), доцент.

ЧЛЕНЫ РЕДАКЦИОННОГО СОВЕТА:

Кулешов Валерий Владимирович — доктор педагогических наук, профессор, академик Российской академии наук (Украина).

Андрienко Елена Васильевна — доктор педагогических наук, профессор (Новосибирский государственный педагогический университет, Институт физики, математики, информационных и технологических наук, г. Новосибирск, Россия).

Ромм Татьяна Александровна — доктор педагогических наук, профессор (Новосибирский государственный педагогический университет, Институт истории, гуманитарных и социальных наук, г. Новосибирск, Россия).

Олимов Ширинбой Шарофович — доктор педагогических наук, профессор (Бухарский государственный университет, заведующий кафедрой «Педагогика»).

Зарипов Лочин Рустамович — доктор педагогических наук (DSc), профессор (Научно-исследовательский центр развития высшего образования при Министерстве высшего образования, науки и инноваций Республики Узбекистан, начальник управления совершенствования учебно-методической деятельности).

Сафаров Дилмурод Халимович — доктор психологических наук (DSc), профессор (Навоийский областной центр педагогического мастерства, заместитель директора по академической деятельности).

Назаров Акмал Мардонович — доктор психологических наук (DSc), профессор (Бухарский государственный университет, первый проректор по делам молодежи и духовно-просветительской работе).

Рустамов Шавкат Шухрат угли — доктор психологических наук (DSc), доцент (Бухарский государственный университет, заведующий кафедрой «Психология»).

Ганжиев Феруз Фуркатович — доктор психологических наук (DSc), доцент (Бухарский государственный университет, профессор кафедры «Психология»).

Исмадова Дилафруз Туймуратовна — доктор философии (PhD) по психологическим наукам, доцент (Бухарский государственный университет, кафедра «Психология»).

Мухлисов Содикжон Саиджонович — доктор философии (PhD) по педагогическим наукам, доцент (Бухарский государственный университет, кафедра «Информационные системы и цифровые технологии»).

Тилавов Мухтор Хасан угли — доктор философии (PhD) по психологическим наукам, доцент (Бухарский государственный университет, кафедра «Психология»).

ОТВЕТСТВЕННЫЙ СЕКРЕТАРЬ:

Дехконбоев Шохжахон Ойбек угли — преподаватель кафедры «Психология» Бухарского государственного университета.

Arslanova Dilnoza Aleksandrovna
Qo‘qon universiteti Andijon filiali
Psixologiya yo‘nalishi 25-031-kurs talabasi
Mirzayev Ismoiljon Xasanjon o‘g‘li
Qo‘qon universiteti Andijon filiali o‘qituvchisi

NUTQIY RIVOJLANISH BILAN MANTIQIY FIKRLASH O‘RTASIDAGI BOG‘LIQLIK: LINGVISTIK KOMPETENSIYA

Annotatsiya. Ushbu maqolada nutqiy rivojlanish va mantiqiy fikrlash o‘rtasidagi bog‘liqlik lingvistik kompetensiya nuqtai nazaridan tahsil qilinadi. Tadqiqot nutqiy ko‘nikmalarning mantiqiy fikrlash qobiliyatlarini shakllantirishdagi rolini o‘rganishga qaratilgan. Lingvistik kompetensiyaning kognitiv jarayonlar bilan o‘zaro ta‘siri, shuningdek, uni rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlari tahlil qilinadi. Maqolada empirik tadqiqot natijalari asosida til o‘rganish va fikrlash jarayonlarini integratsiyalashgan holda o‘qitish samaradorligi haqida xulosalar keltirilgan.

Kalit so‘zlar: nutqiy rivojlanish, mantiqiy fikrlash, lingvistik kompetensiya, kognitiv jarayonlar, til va tafakkur, kommunikativ ko‘nikmalar, metalingvistik ong, kognitiv tilshunoslik.

Аннотация. В данной статье взаимосвязь между речевым развитием и логическим мышлением рассматривается с точки зрения лингвистической компетенции. Исследование направлено на изучение роли речевых навыков в формировании способностей логического мышления. Анализируется взаимодействие лингвистической компетенции с когнитивными процессами, а также педагогические возможности её развития. На основе результатов эмпирического исследования в статье представлены выводы об эффективности интегрированного обучения языку и процессам мышления.

Ключевые слова: речевое развитие, логическое мышление, лингвистическая компетенция, когнитивные процессы, язык и мышление, коммуникативные навыки, метаязыковое сознание, когнитивная лингвистика.

Abstract. This article examines the relationship between speech development and logical thinking from the perspective of linguistic competence. The study focuses on the role of speech skills in shaping logical thinking abilities. The interaction between linguistic competence and cognitive processes, as well as the pedagogical possibilities for its development, is analyzed. Based on the results of empirical research, the article presents conclusions regarding the effectiveness of integrating language learning with thinking processes.

Key words: speech development, logical thinking, linguistic competence, cognitive processes, language and thought, communicative skills, metalinguistic awareness, cognitive linguistics.

Kirish. Nutqiy rivojlanish va mantiqiy fikrlash inson kognitiv faoliyatining asosiy tarkibiy qismlari bo‘lib, ularning o‘zaro bog‘liqligi insonning dunyoni idrok etishi, bilim olishi, mulohaza yuritishi va kommunikatsiya qilish qobiliyatini shakllantirishda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Zamonaviy psixolingvistika, kognitiv psixologiya va pedagogika sohalaridagi tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, til faqatgina g‘oyalar ifodasi vositasi emas, balki fikrlash jarayonlarini tashkil etuvchi, tuzuvchi va rivojlantiruvchi muhim omil hisoblanadi. Lingvistik kompetensiya — bu nafaqat tilning grammatik, leksik va fonetik tuzilmalarini bilish, balki til vositalaridan turli kommunikativ vaziyatlarda, shu jumladan murakkab mantiqiy fikrlash jarayonlarida samarali va moslashuvchan foydalanish qobiliyatidir. Ushbu kompetensiya metalingvistik ong (til haqida fikrlash), pragmatik ko‘nikmalar (kontekstga mos til qo‘llash) va kognitiv til operatsiyalarini o‘z ichiga oladi. Nutqiy rivojlanishning mantiqiy fikrlash bilan bog‘liqligi masalasi qadimdan falsafa, psixologiya va tilshunoslikning diqqat markazida bo‘lib kelgan. Antik davr faylasuflari (Aristotel, Plato) nutq va aql o‘rtasidagi munosabatlar haqida fikr yuritganlar. XX asrda esa L.S. Vygotskiy, J. Piaget, A.R.

Luriya kabi olimlarning ishlari ushbu sohada fundamental nazariy asoslar yaratdi. Vygotskiyning «ichki nutq» tushunchasi va uning fikrlash bilan bog‘liqligi haqidagi nazariyasi bugungi kunda ham dolzarbligini saqlab kelmoqda.

Zamonaviy globallashuv davrida, axborot ko‘pligi va uning murakkabligi sharoitida, mantiqiy fikrlash va nutqiy kompetensiya shaxsning ijtimoiy va kasbiy muvaffaqiyati uchun tobora muhimroq bo‘lib bormoqda. Ta‘lim tizimlarida ham nutqiy ko‘nikmalarni rivojlantirishga alohida e‘tibor qaratilmoqda, chki bu ko‘nikmalar nafaqat o‘qish-yozish savodxonligi, balki analitik va kritik fikrlash qobiliyatlarini ham shakllantirishga xizmat qiladi. Ushbu maqolaning maqsadi nutqiy rivojlanish bilan mantiqiy fikrlash o‘rtasidagi bog‘liqlikni lingvistik kompetensiya nuqtai nazaridan kompleks o‘rganish, ushbu bog‘liqlikning nazariy asoslarini tashkil qilish va empirik tadqiqotlar orqali amaliy ahamiyatini aniqlashdan iborat. Tadqiqot quyidagi masalalarni yoritishga qaratilgan. Nutqiy rivojlanishning turli bosqichlarida (bolalik, o‘smirlik, kattalik) mantiqiy fikrlash bilan o‘zaro ta‘siri dinamikasi. Lingvistik kompetensiyaning tarkibiy qismlari (grammatik, semantik, pragmatik) va ularning mantiqiy operatsiyalarga ta‘siri. Metalingvistik ongning mantiqiy fikrlashni rivojlantirishdagi roli. Nutqiy rivojlanish va mantiqiy fikrlash o‘rtasidagi bog‘liqlikni hisobga olgan holda ta‘lim jarayonini tashkil etishning pedagogik imkoniyatlari. Maqolada ilmiy-nazariy tahlillar, empirik tadqiqot natijalari va ularning amaliy pedagogik ahamiyati yoritiladi. Tadqiqot natijalari nafaqat tilshunoslik va psixologiya sohalarida, balki ta‘lim metodikasi, nutq terapiyasi, ko‘p tillilik va interkultural kommunikatsiya sohalarida ham qo‘llash imkoniyatlariga ega. Nutqiy rivojlanish va mantiqiy fikrlash o‘rtasidagi bog‘liqlikni chugur o‘rganish nafaqat inson kognitsiyasi qonuniyatlarini tushunish, balki uning salohiyatini samarali rivojlantirish yo‘llarini topish imkonini beradi. Bu esa, o‘z navbatida, yanada samarali ta‘lim tizimlarini yaratish, kommunikativ va kognitiv qobiliyatlarini yuqori darajada rivojlantirgan shaxslarni tarbiyalashga xizmat qiladi.

Adabiyotlar sharxi. L.S. Vygotskiy «Tafakkur va nutq» asarida Nutq va fikrlash munosabati haqidagi tadqiqotlar tarixiy jihatdan uzoq kechmishga ega. Asarida til va fikrlashning o‘zaro rivojlanish dinamikasini chuqur tahlil qilgan. Uning ta‘kidlashicha, bolalik davrida til va fikrlash alohida rivojlansa, keyin ular o‘zaro ta‘sirlasha boshlaydi va nutq mantiqiy, fikrlash esa verbal xususiyat kasb eta boshlaydi deb yozgan.

J. Piagetning kognitiv rivojlanish nazariyasiga ko‘ra, bolalarning mantiqiy fikrlashi nutqiy rivojlanishdan oldin shakllana boshlaydi, ammo nutqning rivojlanishi kognitiv operatsiyalarni murakkablashishiga yordam beradi deb aytgan.

Bialystok, Cummins, Krashen lingvistik kompetensiya ko‘p qirrali tushuncha sifatida qaraladi, u nafaqat grammatik to‘g‘rilikni, balki tilning turli kontekstlarda, shu jumladan murakkab mantiqiy fikrlash jarayonlarida moslashuvchan va samarali qo‘llash qobiliyatini tadqiqotlarda aytgan.

Metalingvistik esa ong (til haqida fikrlash qobiliyati) nutqiy rivojlanish va mantiqiy fikrlash o‘rtasidagi bog‘lovchi halqa sifatida ko‘rib chiqiladi (Gombert).

Tadqiqot metodologiyasi. Tadqiqotning metodologik asosini aralash usul yondashuvi tashkil etdi, u empirik kuzatuvlar, testlar va statistik tahlillarni o‘z ichiga oldi. 8-11 yoshli 120 nafar maktab o‘quvchisi, ular uchta yosh guruhiga bo‘lingan. Nutqiy ko‘nikmalarni baholash testlari (so‘z boyligi, grammatik to‘g‘rilik, murakkab sintaktik tuzilmalarni tushunish) Mantiqiy fikrlash testlari (analogiyalar, tasniflash, nazariyani asoslash, muammoli vaziyatlarni hal qilish) Lingvistik kompetensiya darajasini aniqlash uchun maxsus tuzilgan vazifalar (matnni tahlil qilish, murakkab g‘oyalarni oddiy til bayon etish, mantiqiy xatolarni aniqlash) Korrelyatsion va regression tahlillar. Dastlabki diagnostika. Lingvistik kompetensiyaning rivojlantirishga yo‘naltirilgan eksperimental ta‘sir (3 oy davomida). Yakuniy diagnostika. Natijalarni qiyosiy tahlil qilish. Tadqiqot natijalari nutqiy rivojlanish darajasi bilan mantiqiy fikrlash ko‘rsatkichlari o‘rtasida ijobiy korrelyatsiya mavjudligini ko‘rsatdi ($r = 0.72$, $p < 0.01$). Eng yuqori korrelyatsiya metalingvistik ko‘nikmalar (til tuzilmalarini tahlil qilish, til haqida fikrlash) va mantiqiy xulosalar chiqarish qobiliyati o‘rtasida kuzatildi ($r = 0.81$, $p < 0.01$). Eksperimental guruhda lingvistik kompetensiyaning rivojlantirishga

qaratilgan maxsus mashqlar o‘tkazilgandan so‘ng, mantiqiy fikrlash testlarida nazorat guruhiga nisbatan sezilarli farq qayd etildi (o‘rtacha 23% yuqori natija). So‘z boyligi ko‘rsatkichi bilan murakkab mantiqiy vazifalarni bajarish tezligi o‘rtasida ham ijobiy bog‘liqlik aniqlandi ($r = 0.65$, $p < 0.05$). Bu til resurslarining kengligi mantiqiy operatsiyalarni amalga oshirish jarayonini yengillashtiradi degan xulosaga olib keldi.

Xulosa. Tadqiqot natijalari nutqiy rivojlanish va mantiqiy fikrlash o‘rtasidagi o‘zaro bog‘liqlikning lingvistik kompetensiya orqali amalga oshishini tasdiqladi. Lingvistik kompetensiya nafaqat kommunikativ vazifalarni bajarish, balki mantiqiy fikrlash jarayonlarini samarali tashkil etish uchun zarur bo‘lgan kognitiv vosita sifatida xizmat qiladi. Metalingvistik ongning mantiqiy fikrlashni rivojlantirishdagi ahamiyati alohida ta’kidlanishi kerak. Til tuzilmalarini tahlil qilish, ularning ma’no va funktsiyalarini anglash qobiliyati mantiqiy operatsiyalarni amalga oshirishda muhim rol o‘ynaydi. Ushbu natijalar ta’lim amaliyoti uchun quyidagi amaliy tavsiyalarni ishlab chiqish imkonini beradi. Til o‘qitish dasturlariga metalingvistik mashqlarni integratsiyalash. Mantiqiy fikrlashni rivojlantirishga yo‘naltirilgan maxsus lingvistik vazifalardan foydalanish. Nutqiy faollik va mantiqiy fikrlashni birgalikda rivojlantiruvchi integratsiyalashgan o‘qitish yondashuvlarini ishlab chiqish. Kelajakdagi tadqiqotlar turli yosh guruhlari uchun nutqiy rivojlanish va mantiqiy fikrlash o‘rtasidagi bog‘liqlikning dinamikasini, shuningdek, ikki tillilik va ko‘p tillilik sharoitida lingvistik kompetensiyaning mantiqiy fikrlashga ta’sirini o‘rganishga qaratilishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati.

1. Vygotsky, L.S. (1986). *Thought and Language*. MIT Press.
2. Piaget, J. (1959). *The Language and Thought of the Child*. Routledge.
3. Cummins, J. (1979). *Cognitive/Academic Language Proficiency, Linguistic Interdependence, the Optimum Age Question and Some Other Matters*. Working Papers on Bilingualism.
4. Bialystok, E. (2001). *Bilingualism in Development: Language, Literacy, and Cognition*. Cambridge University Press.
5. Krashen, S.D. (1982). *Principles and Practice in Second Language Acquisition*. Pergamon Press.
6. Gombert, J.E. (1992). *Metalinguistic Development*. University of Chicago Press.
7. Bloom, P. (2000). *How Children Learn the Meanings of Words*. MIT Press.
8. Tomasello, M. (2003). *Constructing a Language: A Usage-Based Theory of Language Acquisition*. Harvard University Press.
9. Pinker, S. (1994). *The Language Instinct*. William Morrow and Company.
10. Chomsky, N. (1965). *Aspects of the Theory of Syntax*. MIT Press.

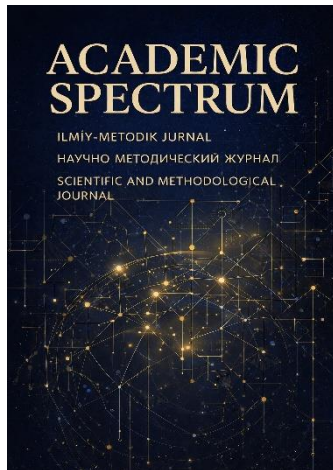
MUNDARIJA:

Nazarov Akmal Mardonovich		Talabalarda kreativ va innovatsion ilmiy faoliyatning psixologik jihatlari	6
Rustamov Shuxratovich	Shavkat	Talabalarni innovatsion kompetenligini rivojlantirishning pedagogik-psixologik asoslari	10
Ostanov Sharifovich	Shuxrat	Art-terapiya metodlari yordamida talaba-yoshlarning kreativ fikrlash va ijodiy salohiyatini rivojlantirishning psixologik asoslari	14
Axmadov Rahmat o'g'li	Nazirjon	O'smirlarda konstruktiv xulq-atvorni shakllanishining ijtimoiy psixologik omillari	19
Dehqonboyev Shohjahon Oybek o'g'li		Sud psixologik ekspertizasida shaxsning emotsional holatini baholash	24
Axtamova G'ayratovna	Ferangiz	O'smirlik davridagi destruktiv xulq-atvorni psixoprofilaktika qilish va kreativlikni faollashtirishga yo'naltirilgan psixologik yondashuvlar	30
Ashrapov Namoz o'g'li	Nodirbek	O'smirlarda kognitiv rivojlanishning ijtimoiy-psixologik determinantlari va ularning shaxsiy rivojlanishdagi o'rni	35
Hamroyev Jasur		Talabalari o'rtasida sun'iy intellekt vositalari yordamida kreativ fikrlash va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirish	40
Axmedova Rahmat qizi	Zarina	Loyihaviy yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarning fasilitatorlik faoliyatiga tayyorlash mexanizmini takomillashtirish	44
Khakimov Shodieich	Shukhrat	Methods of studying the military servant and the military team	49
N.Z.Jumayev		Raqamli davrda ijtimoiy media va sun'iy intellektning yoshlar ruhiy salomatligiga ta'siri	56
Sharopov Suxrob Shodi o'g'li		Talabalarni kognitiv va metakognitiv kompetensiyalarini rivojlantirishning pedagogik-psixologik mexanizmlari	60
Boboqulova Komil qizi	O'g'iloy	Shaxslararo manipulyatsiya va nazorat mexanizmlari: emotsional ekspluatatsiyaning psixologik asoslari	64
Saidova Nu'monovna	Nodira	Yoshlar kreativ va tanqidiy fikrlashini rivojlantirishda pedagogik psixologiyaning roli	68
Bobojonova Husniddin qizi	Dilnura	Dezadaptatsiyalashgan o'smirlarda adaptatsiya jarayoni rivojlanishining ijtimoiy-psixologik mexanizmlari	73
Абдужабборов Тохиржон Курбанович		Особенности течения и лечения atopического дерматита в зависимости от возраста по данным наблюдений в андижанской области	78

Xolmuradov Musurmon Avlaqulovich Narzullayeva Iroda Jaloliddin qizi	Tijorat banklarida investitsiyalarni jalb etishda xorij tajribasi	82
Nurmuxammedova Nilufar Alijon qizi Temirova Mashhuraxon Muhammadaminovna	O‘zbekistonda bozor iqtisodiyotiga o‘tish bosqichida xotin-qizlar liderlik faoliyatini rivojlantirishning huquqiy asoslarining mustahkamlanishi	89
Maxmudova Zulfiya Mexmonovna	Qo‘riqlash xizmati xodimlari kasbiy kompetentligini takomillashtirishning ijtimoiy-psixologik xususiyatlari	92
Sanoyeva Mohigul Odil qizi	Klassik pedagogik merosni modernizatsiya qilishning zamonaviy talablari va ularni ta’lim amaliyotiga joriy etish mexanizmlari	103
Xolmirzayeva Mushtariybegim U. Abdullayev	Bobi oliy: usmonli davlatining boshqaruv markazi va evolyutsiyasi	107
Dilmurodov Elyorjon Ilg'or o'g'li	Civil society and globalization: the harmony of national values and modern trends	110
Eshpo'latova Xilola Davron qizi	Fransuz tilini o'rganish jarayonida audiovizual materiallar yordamida talabalarning og'zaki nutqini rivojlantirish	116
Abdusalimova Zukhraxon Bakhtiyor qizi	Teaching methodology of the uzbek language for the foreign students	119
Abdullayeva Dildora Muhiddin qizi	Frazeologik sinonimlarning struktur turlari	122
Panaeva Sarbinaz Uzaqbergenovna	Insonlar orasida fabbing (phubbing) holatining paydo bo‘lishi va uning ijtimoiy-psixologik oqibatlarini	125
Toshturdiyev Nurbek Nurali o‘g‘li	Jadid ziyolilarining hayot tarzi va ijtimoiy mas’uliyat hissi: ma’rifat va fidoyilik omillari	130
Uzoqova Gulzoda	Konstitutsiya – erkin va farovon hayot garovi	134
Xilola Xolikova Gulamovna, Siroj Nematov G‘ulom o‘g‘li,	Maktab muhitining o‘quvchilar emotsional holatiga psixologik ta’siri	137
Sultonmurod Mamasoliyev Olimjon o‘g‘li	Psychological benefits of gamified bilingual learning: a meta-analysis of motivation and well-being	141
Qodriqulova Fotima Ulug‘bek qizi	Azot fiksatsiyasi va innovatsiyalar: yasmiq yetishtirishning yangi bosqichi	146
Kurbanova Shukurjon Yeldashbayevna	Turkiy adabiyotda shaxs kamoloti: Hofiz Xorazmiy didaktik qarashlari misolida pedagogik model	150
Obidova O.	Ta’lim psixologiyasi nuqtayi nazaridan zamonaviy pedagogik texnologiyalarning ta’siri	154
Xasanova Nazokat Shavkatbek qizi	Inson huquqlarini xalqaro himoya qilish mexanizmlari	159
Abdug‘ofurov Muhammadqodir	Milliy me’morchilik uslublarida zamonaviylik va restavratsiya muammolari	163

Olimova Sarvara Sobitxon qizi		Nogironligi bo'lgan shaxslarning kutubxonalar orqali ijtimoiy integratsiyasi va madaniy hayotga qo'shilishi	166
Jamaldinov Sarvar Azimjanovich		Raqamli ta'lim jarayonlarini o'rgatishning bo'lajak pedagoglar tarbiyaviy faoliyatini rivojlantirishdagi ahamiyati	171
Olimova Sarvaraxon Sobitxon qizi		Sensorinevral eshitish nuqsoniga ega bolalarda rivojlanish dinamikasi: tibbiy va pedagogik qarashlar	176
Mamatqulov Botir		The interpretation of personal tragedy in the short stories of nazar eshonqul	181
Bobokalonov Rajab Ostonovich		Tibbiy terminlarda lisoniy lakuna hodisasi	188
Murodjonova Dilzoraxon qizi	Tolibjon	“Tolerantlik” tushunchasining mazmun mohiyati	191
Iskandarov Abdug'aniyevich	Sherzod		
Туйбаева Бахтияровна	Саида	Психологические механизмы самозащиты студентов	194
Tursunbayeva Durdonaxon qizi	Adxamjon	Atrof-muhitni muhofaza qilishning zamonaviy konsepsiyalari: muammo va yechimlar	198
Ismoilova Saidali qizi	Zulayho	Umumta'lim maktablarida xulqi og'ishgan o'quvchilarning shaxs xususiyatlarini kompleks diagnostika qilish	203
Masharipova Rahimovna	Saida	Zamonaviy oilalarda emotsional intellektni boshqarishning ijtimoiy- psixologik mexanizmlarini ishlab chiqish	208
Abdujobborova Rayhona Adhamjonqizi		Xotira turlaridan qanday qilib samarali foydalanish kerak.o'quvchilar uchun praktik tafsiyalar	212
Arslanova Aleksandrovna	Dilnoza	Nutqiy rivojlanish bilan mantiqiy fikrlash o'rtasidagi bog'liqlik: lingvistik kompetensiya.	216
Mirzayev Xasanjon o'g'li	Ismoiljon		
Xasanova Kumushbek qizi	Aziza	Davlat tili taraqqiyoti: muammo va yechimlar	219
Xolboyev Axmadillo o'g'li	Izzatillo	Talabalarining akademik muaffaqiyatiga ta'sir etuvchi psixologik omillarning tahlili: o'zini- o'zi tartipka solish strategiyalari	223
Кабулов Толыбаевич	Саулат	Основные принципы и теория преподавания русскому языку и литературе	226
Saitova Komila G'ulom qizi		Stressga chidamlilikning psixologik determinantlari: ong, iroda va emotsional o'zini boshqarishning o'zaro aloqasi	231
Ro'ziyeva Sitora qizi	Odil	Nega ingliz tili dunyo tili hisoblanadi?	234
To'ychiyeva Sherquzi qizi	Madinaxon	Mustaqil ta'lim metodlarining o'quv motivatsiyasiga ta'siri	237
Murodjonova Dilzoraxon qizi	Tolibjon	Kimyoning kriminalistikadagi o'rni	240

To‘rayeva Gulnora Nosirovna			
Qudratova Bahromovna	Nozima	Tog‘ay Murod asarlarining til xususiyatlari	244
Pak Aleksandrovna Qurbonova Mamat qizi	Diana Zamira	Yangi O‘zbekistonda ota-onalar universitetining maktabgacha ta‘limdagi tarbiyaviy funksiyalarini kengaytirish mexanizmlari: muammolar va yechimlar	248
Abdullayeva Madinaxon Alisher qizi		Inglizcha varvarizmlarning o‘zbek tilidagi genderga xos qo‘llanish xususiyatlari	251
Ibrohimova Vahobjonovna	Halima	Mamlakatimizda yoshlarning internet tarmogidan tog'ri fodalanihini nazorat qilish	254
Soliyev Sobirovich	Ilhomjon	Eshitish nuqsoni bo‘lgan bolalarda nutq rivojlanishining logopedik asoslari	258
Akmalova Akmal qizi	Bahora	Erta bolalik davrida ijtimoiy-emotsional va psixologik rivojlanish	261
Alimjonova Fazliddin qizi	Sabina	Vatan himoyasi - jasorat ifodasi	265
Ganjiyev Furqatovich	Feruz	Globalashuv davrida agressiv o‘smirlar jamiyatga moslashishining ijtimoiy-psixologik determinantlari	269
Zuxriddinova Dilshodbek qizi	Risola	Tuban suvo‘tlarining ekologiyadagi ahamiyati	274
Ibodulloyev Sheraliyevich	Nurali	Integrativ yondashuv asosida otmlarida ta‘lim sifatini boshqarish samaradorligini oshirish omillari	278
Umirbekova Kenesbaevna	Nasiba	Axborot globalashuv jarayonida o‘smirlarning O‘z-o‘zini anglash transformatsiyasi jarayonlarini shakllantirishga ta‘sir etuvchi omillar tahlili	282
Yarashov Lazizovich	Azizbek	Correlation analysis of factors of social psychological competence of forensic psychologist expert	286
Ondayev Shuhrat Hasanovich		Profilaktika inspektorlarida kasbiy deformatsiyaning oldini olishning psixologik xususiyatlari	294
Narmuradova Uktamovna	Rayhon	Jinoyat sodir etishda affekt holatining psixologik va huquqiy bahosi	298
Jumayeva Elmurodovna	Laylo	Pedagogik jarayonda nutq texnikasining ta‘lim samaradorligiga ta‘siri	301

“ACADEMIC SPECTRIUM” ILMIY METODIK JURNALI UCHUN MAQOLALARNI RASMIYLASHTIRISH TALABLARI

“ACADEMIC SPECTRIUM” ilmiy jurnali mualliflari diqqatiga!

1. “ACADEMIC SPECTRIUM” ilmiy jurnali ilmiy maqolalarni o’zbek, rus va ingliz tillarida chop etadi.

2. E’lon qilinadigan maqolalarga bo’lgan asosiy talablar:

✚ ishning dolzarbligi va ilmiy yangiligi;

✚ maqolaning hajmi: adabiyotlar ro’yxati, chizma va jadvallar inobatga olingan holatda 3-8 betgacha;

✚ maqola nomi, annotatsiya (50-60 ta so’z) va tayanch so’zlar (8-10 ta) ingliz, o’zbek va rus tillarida keltiriladi.

3. Maqola boshida mavzu, muallifning F.I.O. (to’liq yozilishi

kerak), mualliflar bir nechta bo’lsa, ularning har biri haqida to’liq ma’lumotlar berilishi shart, tashkilot, shahar, mamlakat, muallifning e-maili ko’rsatiladi. Matnda kirish qismi, tadqiqot obyekti va qo’llanilgan metodlar, olingan natijalar va ularning tahlili, xulosa, adabiyotlar ro’yxati, albatta, keltiriladi. Maqolada keyingi 10-15 yilda e’lon qilingan adabiyotlarga havola qilinishi tavsiya etiladi.

4. Matn uchun: Microsoft Word; Times New Roman, 12 shrift, maqola nomi bosh harflarda, interval 1,0; abzas 1,0 sm, yuqori va pastki tomon 2 sm, chap va o’ng tomon 2 sm.

5. Agar maqolaga rasm, jadval, diagramma, sxema, chizma, turli grafik belgilar kiritilgan bo’lsa, ular aniq va ravshan tasvirlanishi, qisqartmalarning to’liq izohi yozilishi lozim. Formulalar matnga maxsus kompyuter dasturlarida kiritilishi kerak.

6. Iqtibos olingan yoki foydalanilgan adabiyot satr osti izohi tarzida emas, balki maqola oxirida asosiy matndagi ketma-ketligi asosida umumiy ro’yxatda ko’rsatiladi. Matn ichidagi ko’chirmadan so’ng iqtibos olingan asarning ro’yxatdagi tartib raqami va sahifasi kvadrat qavs ichida beriladi. Bu o’rinda kitob, to’plam, monografiyalar uchun mualliflarning ism-familiyalari, manbaning to’liq nomi, nashr ko’rsatkichi (shahar, nashriyot va nashr yili) ko’rsatiladi. Jurnal maqolalari va boshqa davriy nashrlar uchun mualliflarning ism-familiyalari, maqola nomi, jurnal nomi, yili va soni, sahifa nomeri ko’rsatiladi.

7. Maqola matni kamida 70-80 % muallifning shaxsiy izlanishlari natijasiga asoslanishi lozim. Topshirilgan maqolalar “Antiplagiat” tizimi yordamida tekshiriladi.

8. Tahririyatga taqdim qilingan maqolalar tahririyat tomonidan taqrizga beriladi. Maqola taqrizdan qaytgach, agar zarur bo’lsa, barcha savol va e’tirozlar bo’yicha muallifga qayta ishlash uchun taqdim etiladi. Maqola nusxalari qaytarilmaydi.

9. Tahririyat maqolani taqrizga yuboradi, taqriz ijobiy bo’lsa maqola jurnalda chop etish uchun qabul qilinadi. Jurnalda anjuman tezislari va ma’ruzalari chop etilmaydi. E’lon qilingan materiallarning haqqoniyligiga va ko’chirilmaganligiga shaxsan muallif javobgardir.

10. Tahririyat maqolaga ayrim kichik o’zgartirishlarni kiritishi mumkin. Yuqoridagi talablarga javob bermaydigan maqolalar tahririyat tomonidan ko’rib chiqilmaydi va muallifga qaytarilmaydi.

11. Ijobiy taqriz berilgan maqola tahririyat tomonidan qabul qilingan sanaladi. Jurnal tahririyati maqola matnini qisqartirish va unga tahririy o’zgartirishlar kiritishga haqlidir.

12. Yuqoridagi talablarga javob bermaydigan maqolalar tahririyat tomonidan qabul qilinmaydi va ko’rib chiqilmaydi.

Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Buxoro viloyat Axborot va Ommaviy kommunikatsiyalar boshqarmasi tomonidan 2025-yil 26-dekabrda №1273056 sonli guvohnoma bilan ro‘yxatga olingan.

Tahririyat manzili: 200117, O‘zbekiston Respublikasi,
Buxoro shahri Alpomish ko‘chasi, 9-uy
Elektron manzil: <https://fanistiqbollari.uz>
Telegram raqami: -998 (91) 245-46-66

“ACADEMIC SPECTRUM” ilmiy-metodik jurnal.
Buxoro, 2026. № 1-Son.